
Definició de necessitats socials a les que la Xarxa d'Habitatges d'Inclusió de Barcelona dona resposta

Abril de 2018

Equip de Treball: Marçal Farré Ribas i Anna Segura Lladó

Entitats promotores:



Un informe elaborat per:

ivàlua ✓ | Institut Català d'Avaluació
de Polítiques Públiques

Institucions membres d'Ivàlua



Índex

1. Introducció	2
2. Definició de necessitats	2
2.1 Els dos eixos de la necessitat d'habitatge d'inclusió.....	3
2.2 Intensitat de les problemàtiques i perfils de necessitat.....	4
2.3 Habitatge d'inclusió: una resposta per a quins perfils de necessitat?	7
2.4 Perfils de necessitat i tipologies d'habitatge d'inclusió	8
3. Properes passes	10

1. Introducció

En el marc de l'avaluació de les necessitats de la Xarxa d'Habitatges d'Inclusió de Barcelona (XHIB) es plantegen dues preguntes importants per caracteritzar la focalització del servei que s'ofereix des de les entitats de la xarxa: **quins perfils d'usuari estan sent atesos a través dels pisos d'inclusió de la ciutat? Encaixen aquests perfils amb les necessitats socials a les que la xarxa vol donar resposta?**

El primer pas per respondre aquestes preguntes és definir què entenem per les necessitats socials a les que la XHIB vol donar resposta. Per fer-ho, s'han realitzat quatre entrevistes a responsables d'entitats i un responsable municipal d'habitatge amb l'objectiu d'aproximar-nos a la definició de necessitat social d'un habitatge d'inclusió (Taula 1). Durant les entrevistes, s'han explorat les seves percepcions sobre els perfils d'usuaris i el seu encaix amb els serveis i recursos existents.

Taula 1: Persones entrevistades

Entitat	Data de l'entrevista
AREP	19 de Gener de 2018
Mambré	22 de Gener de 2018
Associació Prohabitatge	25 de Gener de 2018
Fundació Foment Habitatge Social	29 de Gener de 2018
Responsable municipal d'habitatge	19 de Març de 2018

Les entrevistes han servit per realitzar una primera proposta de definició de necessitats socials, la qual s'ha presentat l'11 d'abril de 2018 en un grup de discussió amb membres de la Comissió Permanent i la Comissió del Cens de la XHIB i el 4 de juliol a la Plenària de la xarxa. Aquestes presentacions han servit per validar i millorar la proposta inicial. A continuació n'exposem els resultats.

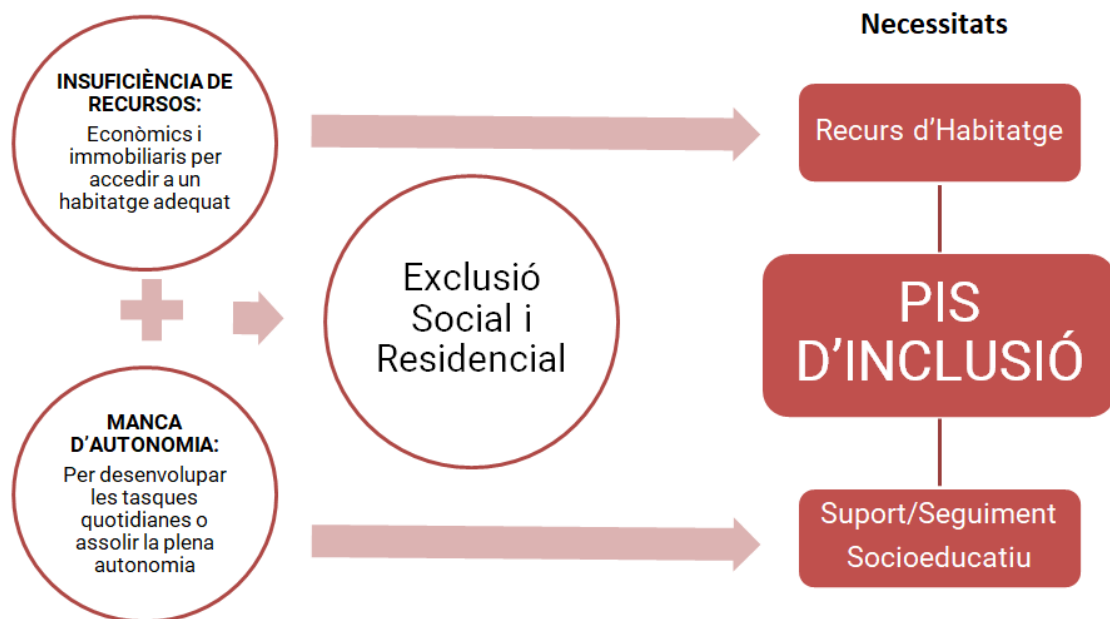
2. Definició de necessitats

Dins de la XHIB hi trobem entitats d'àmbits molt diferents, cadascuna de les quals valora les necessitats dels seus usuaris i tracta d'oferir un servei que s'hi ajusti. Per fer-ho, generalment les entitats compten amb unes escales de valoració que els professionals utilitzen per descriure la situació de necessitat dels seus usuaris en una sèrie de dimensions. Aquestes eines representen pautes de treball similars però específiques de cada àmbit i entitat. Així, el repte que es planteja és establir uns criteris de valoració que puguin ser compartits per totes les entitats de la xarxa i que serveixin per recollir informació i obtenir una visió global de les necessitats dels usuaris que estan sent atesos des de les diferents entitats.

2.1 Els dos eixos de la necessitat d'habitatge d'inclusió

A través de les entrevistes realitzades a responsables d'entitats membre de la XHIB s'han explorat les diferents situacions d'exclusió que presenten els usuaris dels pisos d'inclusió. A partir d'aquesta exploració, s'han identificat dos eixos d'exclusió que defineixen la situació de les persones en necessitat d'un habitatge d'inclusió: per una banda, **la insuficiència de recursos immobiliaris o econòmics per accedir a un habitatge adequat**; i per l'altra, **la manca d'autonomia o habilitats personals** (Figura 1).

Figura 1: Eixos d'exclusió i necessitats



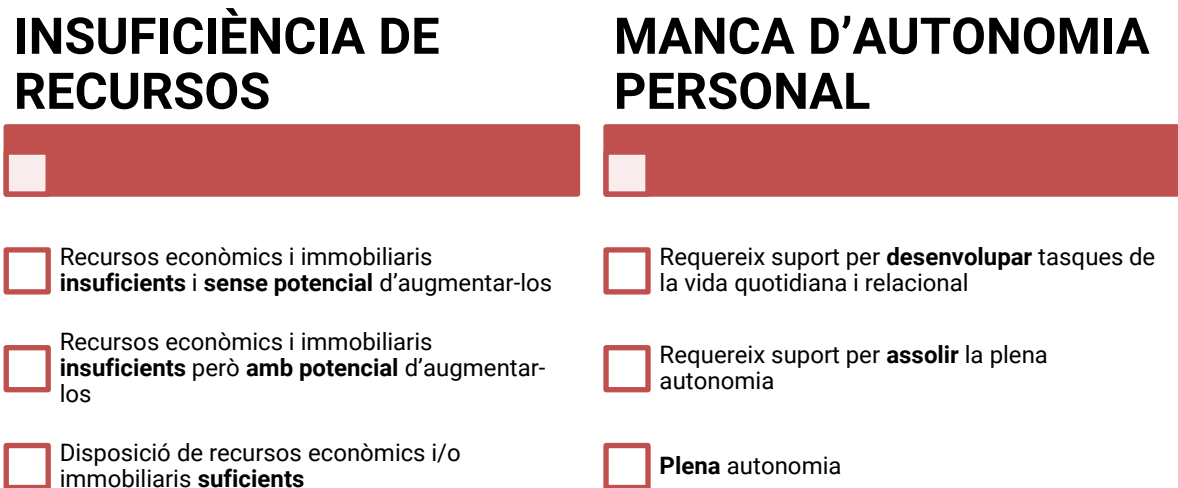
Associada a cadascun dels eixos hi ha una necessitat diferent: en primer lloc, la insuficiència de recursos per accedir a un habitatge adequat implica que la persona necessita un lloc on poder viure mentre es mantingui aquesta situació; en canvi, la manca d'autonomia personal per desenvolupar les tasques del dia a dia o assolir la plena autonomia comporta la necessitat de disposar de suport o seguiment socioeducatiu per a fer-ho.

En aquest marc, per tant, els pisos d'inclusió serien el recurs adient per al col·lectiu de persones que presenten ambdues mancances de manera simultània, ja que estan pensats per donar resposta a totes dues necessitats: la necessitat d'un habitatge i la necessitat de suport socioeducatiu.

2.2 Intensitat de les problemàtiques i perfils de necessitat

A partir d'aquest marc conceptual i tenint en compte els perfils d'usuari identificats durant les entrevistes amb les entitats, per a cadascun dels dos eixos d'exclusió es proposen tres nivells d'intensitat de la problemàtica amb el propòsit de delimitar la població objectiu o diana dels pisos d'inclusió, així com per poder-la caracteritzar (Figura 2).

Figura 2: Nivell d'intensitat de les mancances



Per començar, ens centrarem en la dimensió de la **insuficiència de recursos**. Quan parlem d'insuficiència de recursos per accedir a un habitatge ens referim sempre a un habitatge que s'adeqüi a les necessitats actuals de la unitat de convivència pel que fa a condicions d'habitabilitat, mida, localització geogràfica, etc... Tenint això en compte, proposem dividir la dimensió d'**insuficiència de recursos econòmics i immobiliaris** en tres categories (completes i excloents entre elles):

- **Persones amb recursos econòmics i immobiliaris insuficients per accedir a un habitatge adequat, i sense potencial per augmentar-los:** aquesta categoria inclou a tots aquells individus que no disposen de recursos econòmics suficients per fer front al pagament d'un habitatge adequat a les seves necessitats (ja siguin costos de lloguer o de hipoteca) ni tampoc disposen d'un habitatge lliure de càrregues (en propietat, cedit, habitatge familiar, etc...), i que a més no es preveu que en el futur aquests recursos puguin augmentar. Aquest podria ser el cas de persones jubilades amb pensions baixes, persones amb incapacitat laboral, persones sense possibilitats d'inserció al mercat laboral, etc..., que ja estan rebent les ajudes a les que tenen dret donada la seva situació, i que no esperem que les seves necessitats d'habitatge canviïn en el futur pròxim.

- **Persones amb recursos econòmics i immobiliaris insuficients per accedir a un habitatge adequat, però amb potencial per augmentar-los:** aquesta categoria inclou a tots aquells individus que no disposen de recursos econòmics suficients per fer front al pagament d'un habitatge adequat a les seves necessitats (ja siguin costos de lloguer o de hipoteca) ni tampoc disposen d'un habitatge lliure de càrregues (en propietat, cedit, habitatge familiar, etc...) on viure, però que es preveu que en el futur aquests recursos puguin augmentar. Aquest seria el cas de persones que s'espera que un cop treballades certes problemàtiques o desenvolupades certes habilitats puguin incrementar els seus ingressos, a través de la inserció al mercat laboral, l'obtenció d'ajudes econòmiques, la regularització de la seva situació de residència, etc. També inclou aquelles unitats de convivència que s'espera que les seves necessitats d'habitatge canviïn en el futur de manera que els recursos de que disposen siguin suficients per fer-hi front. Aquest seria el cas, per exemple, de persones que estan temporalment desplaçades de la seva residència habitual, persones que estan disposades a mudar-se a un barri o municipi on els seus recursos siguin suficients per pagar un habitatge, etc...
- **Persones amb recursos econòmics i/o immobiliaris suficients per accedir a un habitatge adequat:** aquest grup inclouria a totes les persones que o bé disposen d'ingressos suficients per fer front al pagament d'un habitatge adequat a les seves necessitats (ja siguin costos de lloguer o de hipoteca), o bé disposen d'un habitatge lliure de càrregues o un habitatge familiar on poder viure.

Un cop definides les categories de disposició de recursos, ens centrem ara en l'eix de l'**autonomia personal**. Entenem que el fet de no tenir recursos suficients per accedir a un habitatge ja és una manca d'autonomia en si mateixa, però com aquesta dimensió ja està capturada en l'altre eix de necessitat, al definir les categories d'autonomia personal farem l'exercici de valorar-la al marge de la qüestió dels recursos. Per fer aquest exercici, cal imaginar quina seria la capacitat de viure autònomament de la unitat de convivència si se'ls oferís un recurs d'habitatge a un cost assequible (pis de protecció oficial, lloguer social, etc...) però que no anés acompanyat de cap tipus de suport socioeducatiu.

Partint d'aquesta base, en l'eix de l'**autonomia personal** també proposem tres categories per caracteritzar la intensitat de la mancança:

- **Requereix suport per desenvolupar tasques de la vida quotidiana i relacional:** en aquesta categoria s'hi situarien aquelles unitats de convivència que tenen dificultats per desenvolupar les tasques quotidianes

del seu dia a dia i mantenir relacions socials i comunitàries, i per tant, necessiten suport i acompanyament socioeducatiu per a fer-ho.

- **Requereix suport per assolir la plena autonomia:** en aquest grup hi hauria totes aquelles unitats de convivència que tot i ser capaces de desenvolupar les tasques quotidianes del dia a dia, encara necessiten treballar aspectes emocionals, organitzatius, laborals, psicològics, relacionals, de seguretat personal, etc... per assolir la plena autonomia, i que per tant, segueixen necessitant suport i acompanyament socioeducatiu.
- **Plena autonomia:** en aquesta darrera categoria inclouríem totes aquelles unitats de convivència que actualment estan sent ateses per entitats de la XHIB però que si se'ls assignés una ajuda econòmica suficient o un recurs d'habitatge (p.e. lloguer social, pis protegit, renda garantida, etc...) estarien en condicions de viure de forma autònoma a un habitatge sense suport socioeducatiu.

Un cop definides les categories d'intensitat per a cada eix, la combinació dels dos eixos de necessitat dona lloc a una matriu que diferencia **9 perfils poblacionals amb necessitats socials diferenciades** (Figura 3).

Figura 3: Perfils de necessitat

Quins perfils haurien d'accedir als pisos d'inclusió?		- Recursos econòmics i immobiliaris +		
		Recursos insuficients sense potencial d'augmentar-los	Recursos insuficients però amb potencial d'augmentar-los	Recursos econòmics o immobiliaris suficients
+ Autonomia Personal -	Requereix suport per desenvolupar tasques de la vida quotidiana i relacional			
	Requereix suport per assolir la plena autonomia			
	Plena autonomia			

2.3 Habitatge d'inclusió: una resposta per a quins perfils de necessitat?

És a partir d'aquest marc que es proposa explorar quins són els perfils de necessitat pels quals els pisos d'inclusió són el recurs més adequat, i quines situacions en canvi haurien de ser abordades per altres tipus de recurs.

En el grup de discussió dut a terme l'11 d'abril de 2018 amb representats de les entitats es recull la percepció que les necessitats socials a les que la XHIB hauria de donar resposta a través dels pisos d'inclusió són aquelles en que **l'usuari no té recursos econòmics i immobiliaris suficients per accedir a un habitatge adequat i que a més requereix algun tipus de suport o seguiment per desenvolupar les tasques quotidianes o per assolir la plena autonomia**. Per tant, seguint el l'esquema prèviament presentat, la població diana dels pisos d'inclusió coincidiria amb els quatre quadrants de la cantonada superior esquerra (Figura 4).

Figura 4: Perfils de necessitat en relació a diferents recursos de suport social

Quins perfils haurien d'accedir als pisos d'inclusió?		Recursos econòmics i immobiliaris		
		- Recursos insuficients sense potencial d'augmentar-los	Recursos insuficients però amb potencial d'augmentar-los	+ Recursos econòmics o immobiliaris suficients
Autonomia Personal	-	Habitatges d'Inclusió Social		Suport socioeducatiu, atenció a la dependència, suport a la pròpia llar, etc.
	+			Mercat privat
	Requereix suport per desenvolupar tasques de la vida quotidiana i relacional	Ajudes al lloguer, habitatge social, habitatge protegit...		
Requereix suport per assolir la plena autonomia				
	Plena autonomia			

En canvi, en situacions on no hi ha manca d'autonomia personal sinó que l'únic problema és la manca de recursos econòmics per accedir a un habitatge adequat, els pisos d'inclusió no haurien de ser la resposta, sino que caldrien altres polítiques de renda o d'habitatge orientades a afavorir l'accés a l'habitatge d'aquests col·lectius (ajudes al lloguer, habitatge social, habitatge protegit, prestacions econòmiques, etc...). D'igual manera, en situacions on hi ha una manca d'autonomia però es disposa de recursos suficients per accedir a un habitatge, convindria un suport o seguiment socioeducatiu desvinculat però de la

provisió de l'habitatge. Finalment, en situacions on no hi ha manca d'autonomia ni de recursos, l'accés a l'habitatge es donaria a través del mercat.

2.4 Perfils de necessitat i tipologies d'habitatge d'inclusió

La XHIB compta amb tres tipologies d'habitatges d'inclusió: habitatges assistits, habitatges amb suport i habitatges supervisats. A la pràctica, però, les diferents entitats de la xarxa poden tenir una definició lleugerament diferent de cada tipologia d'habitatge, per la qual cosa durant el grup de discussió de l'11 d'abril es va acordar una definició compartida dels tres tipus recurs:

- ✓ **Habitatges Assistits:** habitatges amb presència de **personal 24h**, i en els que es presta **suport** i seguiment socioeducatiu als usuaris de manera **regular**.
- ✓ **Habitatges amb Suport:** habitatges sense presència de personal 24h però en els que es presta **suport** i seguiment socioeducatiu de manera **freqüent i regular**, entenent per freqüent **al menys un cop a la setmana**.
- ✓ **Habitatges Supervisats:** habitatges pràcticament sense presència de personal i en els que únicament es fa **seguiment** socioeducatiu als usuaris de forma **puntual i espaiada**, és a dir, **menys d'un cop per setmana**.

Partint d'aquestes tres definicions, en el grup de discussió s'expressa un consens sobre la idea que, dins de la població diana dels pisos d'inclusió, els **habitatges assistits** haurien de donar resposta a les persones amb nivells d'autonomia més baixos (Figura 5).

Figura 5: Necessitats a les que responen els habitatges assistits

PISOS ASSISTITS Quins perfils haurien d'accedir-hi?		- Recursos econòmics i immobiliaris +		
		Recursos insuficients sense potencial d'augmentar-los	Recursos insuficients però amb potencial d'augmentar-los	Recursos econòmics o immobiliaris suficients
+ Autonomia Personal -	Requereix suport per desenvolupar tasques de la vida quotidiana i relacional	Habitatges assistits		
	Requereix suport per assolir la plena autonomia			
	Plena autonomia			

En canvi, els **habitatges supervisats** es considera que haurien de donar resposta a aquelles persones que tenen un nivell elevat d'autonomia per desenvolupar-se en el seu dia a dia, però que encara necessiten encara cert suport per assolir la plena autonomia (Figura 6).

Figura 6: Necessitats a les que responen els habitatges supervisats

PISOS SUPERVISATS: Quins perfils haurien d'accedir-hi?		- Recursos econòmics i immobiliaris +		
		Recursos insuficients sense potencial d'augmentar-los	Recursos insuficients però amb potencial d'augmentar-los	Recursos econòmics o immobiliaris suficients
+ Autonomia Personal -	Requereix suport per desenvolupar tasques de la vida quotidiana i relacional			
	Requereix suport per assolir la plena autonomia	Habitatges supervisats		
	Plena autonomia			

Figura 7: Necessitats a les que responen els habitatges amb suport

PISOS AMB SUPORT: Quins perfils haurien d'accedir-hi?		- Recursos econòmics i immobiliaris +		
		Recursos insuficients sense potencial d'augmentar-los	Recursos insuficients però amb potencial d'augmentar-los	Recursos econòmics o immobiliaris suficients
+ Autonomia Personal -	Requereix suport per desenvolupar tasques de la vida quotidiana i relacional	Habitatges amb suport		
	Requereix suport per assolir la plena autonomia	Habitatges amb suport		
	Plena autonomia			

Finalment, els **habitatges amb Suport** serien adequats per a tots aquells perfils que es troben en una situació intermèdia, en la qual no és necessària la presència 24 hores de personal però en la que es desitjable un suport socioeducatiu més intensiu. I per tant, la població diana d'aquest tipus de recurs estaria formada per

individus amb nivells d'autonomia molt diversos. Així, es proposa entendre que en la mesura que hi hagi insuficiència de recursos i manca d'autonomia, l'individu compleix el perfil per ser usuari d'un habitatge amb suport (Figura 7).

3. Properes passes

Donada la definició de persona en necessitat d'una habitatge d'inclusió proposada en aquest document, els següents passos serien:

1. Comprovar en quina mesura la situació o el perfil dels usuaris que la XHIB està atenent es correspon amb la població diana dels pisos d'inclusió que es deriva de la definició de necessitats exposada. Per fer-ho, proposem realitzar una enquesta adreçada al conjunt de les entitats de la xarxa per tal que valorin la situació de necessitat dels seus usuaris d'acord amb els eixos i categories exposades en aquest document.
2. Utilitzar enquestes representatives a nivell de Barcelona per tal de dimensionar la prevalença a la ciutat dels dos eixos d'exclusió identificats com a rellevants per a definir la necessitat d'un pis d'exclusió (falta de recursos per accedir a un habitatge adequat i falta d'autonomia per gestionar un habitatge i desenvolupar-se dins el mateix), i a partir d'aquests estimar el nombre de persones que estan en necessitat del recurs.

Aquestes dues peces d'informació addicionals ens permetrien tenir un mapa complet de l'encaix entre les necessitats existents a la ciutat, els recursos que disponibles per fer-hi front i l'ús que s'està fent actualment d'aquests. Aquesta fotografia, al seu torn, hauria d'ajudar a entendre d'una banda si els pisos d'inclusió disponibles a Barcelona són suficients per fer front a totes les persones en situació de necessitat. I de l'altra, a evidenciar quin tipus de polítiques d'habitatge i renda haurien d'existir per tal que els usuaris dels pisos d'inclusió tinguessin vies de sortida dels pisos d'acord amb els seus recursos (econòmics i personals), i per tant, els habitatges d'inclusió es poguessin centrar en atendre aquella part de la població que constitueix la seva població diana: aquelles persones que combinen la falta de recursos per accedir a un habitatge adequat amb la falta d'autonomia personal.